

นิตยา วรรณกิตร์. **ลักษณะเด่นของตัวละครเอกกำพ้อในชาดกพื้นบ้านล้านนา.** (๒๕๕๗).

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์ ดร.ศิราพร ณ ถลาง

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: รองศาสตราจารย์ ดร.ประคอง นิมนานเหมินท์

วัตถุประสงค์: ๑. ศึกษาวิเคราะห์บุคลิกลักษณะ พฤติกรรมและโครงสร้างชีวิตของตัวละครเอกกำพ้อในชาดกพื้นบ้านล้านนา

๒. ศึกษาเปรียบเทียบตัวละครเอกกำพ้อในชาดกพื้นบ้านล้านนากับตัวละครเอกกำพ้อในอรรถกถาชาดก ปัญญาสาตก ชาดกพื้นบ้านและนิทานกำพ้อของชนชาติไท

สมมติฐาน: ๑. ตัวละครเอกกำพ้อในชาดกพื้นบ้านล้านนามีทั้งลักษณะที่เป็นสากลและลักษณะเฉพาะแบบพื้นบ้านล้านนา

๒. ตัวละครเอกกำพ้อในชาดกพื้นบ้านล้านนามีโครงสร้างชีวิต บุคลิกลักษณะและพฤติกรรมบางประการร่วมกับตัวละครเอกกำพ้อในชาดกพื้นบ้านและนิทานกำพ้อของชนชาติไท ในขณะเดียวกันก็ยังคงคุณลักษณะสำคัญของพระโพธิสัตว์ผู้มีบุญบารมีเช่นเดียวกับตัวละครกำพ้อที่ปรากฏในอรรถกถาชาดกและปัญญาสาตก

บทคัดย่อ: วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาตัวละครเอกกำพ้อในชาดกพื้นบ้านล้านนาในด้านบุคลิกลักษณะ พฤติกรรมและโครงสร้างชีวิต พร้อมทั้งศึกษาเปรียบเทียบกับตัวละครเอกกำพ้อที่ปรากฏในอรรถกถาชาดก ปัญญาสาตก ชาดกพื้นบ้านและนิทานกำพ้อของชนชาติไท

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลชาดกพื้นบ้านล้านนาที่มีตัวละครเอกกำพ้อ ๔๙ เรื่อง ผู้วิจัยได้จำแนกตัวละครเอกกำพ้อเป็น ๓ ประเภทตามสาเหตุของความเป็นกำพ้อคือ ตัวละครเอกกำพ้อที่บิดามารดาสิ้นชีวิต ตัวละครเอกกำพ้อที่ไม่ปรากฏชัดเจนว่าบิดามารดาเป็นใครและตัวละครเอกกำพ้อที่พลัดพรากจากบิดามารดา ด้านบุคลิกลักษณะพบว่าตัวละครเอกกำพ้อมีลักษณะที่เป็นพระโพธิสัตว์ตามอุดมคติทางพุทธศาสนา อาทิ ลักษณะเกี่ยวกับการกำเนิด รูปลักษณ์พิเศษ ส่วนสถานภาพของตัวละครเอกกำพ้อส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่ยากจน ในการวิเคราะห์โครงสร้างชีวิตของตัวละครเอกกำพ้อ ผู้วิจัยได้จำแนกเป็นสามช่วงชีวิตคือ ช่วงเริ่มต้นของชีวิต เป็นเรื่องราวชีวิตตั้งแต่วัยเยาว์ยังไม่เกิด กระทั่งคลอดออกมาจนถึงวัยเด็ก ชีวิตช่วงนี้เป็นการกล่าวถึงสาเหตุความกำพ้อ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ตอนเริ่มต้น บุคลิกลักษณะและการได้พบกับผู้อุปถัมภ์ของตัวละครเอกกำพ้อ ช่วงชีวิตที่สองคือชีวิตในช่วงผจญภัย/เผชิญอุปสรรค เป็นการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการเดินทาง การผจญภัยและการประสบกับปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ให้ต้องแก้ไข ส่วนช่วงสุดท้ายของชีวิต ปัญหาต่าง ๆ จะคลี่คลายไปสู่จุดจบ ตัวละครเอกกำพ้อประสบความสำเร็จในชีวิตด้วยการครองเมืองหรือการมีทายาท

ผลการศึกษาวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะเด่นของตัวละครเอกกำพ้อในชาดกพื้นบ้านล้านนาเป็นการผสมผสานกันระหว่างบทบาทของพระโพธิสัตว์ พระเอกในนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ และชาวบ้านธรรมดา ลักษณะดังกล่าวคล้ายคลึงกับตัวละครเอกกำพ้อในชาดกพื้นบ้านของไทยจีนเพราะทั้งสองกลุ่มมีความใกล้ชิดทางวัฒนธรรมและมีการรับรู้วรรณกรรมร่วมกัน ในขณะที่ตัวละครเอกกำพ้อในอรรถกถาชาดกและปัญญาสาตกจะมุ่งแสดงบทบาทของพระโพธิสัตว์เป็นสำคัญ ส่วนตัวละครเอกกำพ้อในนิทานกำพ้อของชนชาติไทและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในอุษาคเนย์ตอนกลาง มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะแสดงบทบาทของพระเอกแบบชาวบ้าน

อนึ่ง ลักษณะและเรื่องราวชีวิตของตัวละครยังสามารถสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยมและ
อุปนิสัยของชาวล้านนา ลักษณะความสัมพันธ์ในสังคมล้านนา ตลอดจนลักษณะร่วมและแตกต่างทางสังคมระหว่าง
ล้านนากับสังคมอื่น นอกจากนี้ตัวละครเอกกำพวดในชาดกพื้นบ้านล้านนายังมีบทบาทในการเป็นความหวังและการ
ชดเชยให้กับกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคมด้วย